

Teemu Peltoniemi

PAIKALLISLEHDEN TEKSTIViestipALSTAN YLEINEN Keskustelukulttuuri

Sanomalehti Karjalaisen tekstiviestipalstan keskustelukulttuurin ja vihapuheen analyysia

Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta
Opinnäytetyön taso: Kandidaatintutkielma
Toukokuu 2021

TIIVISTELMÄ

Teemu Peltoniemi: Paikallislehden tekstiviestipalstan yleinen keskustelukulttuuri: Sanomalehti Karjalaisen tekstiviestipalstan keskustelukulttuurin ja vihapuheen analyysia
Kandidatutkielma
Tampereen yliopisto
Journalistiikan ja viestinnän tutkinto-ohjelma
Toukokuu 2021

Tässä tutkielmassa tarkastelen sanomalehti Karjalaisen tekstiviestipalstan keskustelukulttuuria sekä palstalla tapahtuvaa venäläisvastaista vihapuhetta.

Pyrin tutkimuksessa selvittämään, millä keinoin tekstiviestipalstalle kirjoittavat henkilöt pyrkivät tuomaan omaa sanomaansa läpi, ja miten he pyrkivät vaikuttamaan tekstiviestipalstan lukijoihin. Tulkitsen myös palstalla käytyjä keskusteluja kokonaisuuksina, joiden kautta hahmottelen tällaisen hitaan ja anonyymien keskustelun vaikutuskeinoja yleistä retorista kulttuuria. Teoreettisena viitekehyksenäni toimii vihapuheen tutkimus.

Vaikka esimerkiksi Twitterin kaltaiset mikroblogialustat ovat yleistyneet räjähdysmäisesti 2010-luvulta lähtien, erityisesti paikallislehtien tekstiviestipalstat ovat säilyttäneet suosionsa kansan äänitorvina Suomen maakunnissa. Siinä missä esimerkiksi Twitterissä kommentoidaan tapahtumia ajankohtaisesti ja juuri samassa hetkessä, tekstiviestipalstojen keskustelut kulkevat hitaasti ja saattavat kestää useita kuukausia; saattaahan viestiin vastaaminenkin kestää useita päiviä riippuen lehden julkaisutahdista ja seulonasta.

Lukuisista huhtikuussa 2018 Karjalaisen tekstiviestipalstalla käydyistä keskusteluista tutkimuskohteekseni valikoitui pääasiassa juuri venäjää koskeva keskustelu. Tämä oli saanut suurta inspiraatiota saman vuoden maaliskuussa Britannian Salisburyssa tapahtuneesta ex-kaksoisagentti Sergei Skripalin ja hänen tyttärensä Julijan myrkytyksestä, sekä Suomen sisällissodan tapahtumista tarkalleen 100 vuotta aiemmin.

Tutkimukseni tuloksia ovat muun muassa havainnot siitä, että erityisesti venäläisvastaisessa ja historiaa käsittelevässä tekstiviestikeskustelussa käytetään usein muunneltuja ja omatulkintaisia näkemyksiä historiasta vakuuttamisen keinoina. Tekstiviestipalstan anonyymiteetti ja hidas keskustelu sallivat sekä hyvässä että pahassa sellaisten aihepiirien ja keskustelujen käsittelyn, joka ei ehkä personoituneilla sosiaalisen median alustoilla voisi olla mahdollista.

Avainsanat: Sanomalehdet, tekstiviestit, keskustelukulttuuri, vihapuhe

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	1
2	TEOREETTINEN VIITEKEHYS	4
	2.1 Anonymiteetti tekstiviestipalstalla.....	4
	2.2 Vihapuhe.....	5
3	AINEISTO JA METODI	8
	3.1 Tekstiviestien lajittelu	8
	3.2 Tekstiviestipalstan aineisto	9
	3.3 Keskustelu sisällissodasta ja hermomyrkyiskusta aineistona	11
4	TUTKIMUSASETELMA.....	13
	4.1 Tutkimuskysymykset ja retoriikan analyysi.....	13
	4.2 Metodi käytännössä	14
5	TULOKSET	16
	5.1 Tekstiviestipalstan keskustelukulttuuri	17
	5.1.1 Kristinusko ja Raamattu tekstiviestipalstalla	17
	5.1.2 Kiittämisen kulttuuri.....	18
	5.2 Aihepiirin viestien kronologinen kulku tarkkailujakson aikana	19
	5.3 Historian uudelleentulkinta ja venäjävastaisuus	21
	5.4 Puolustavat kannanotot.....	21
	5.5 Millä tavoin kirjoittajat perustelevat sanomaansa?	22
6	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	23
	6.1 Tutkimuskysymyksiin vastaaminen	23
	6.2 Sanomalehden ja median rooli tekstiviestipalstojen vihapuheessa	24
	6.3 Tutkimuksen eettistä pohdintaa sekä ideoita jatkotutkimukselle	25
	LÄHDELUETTELO	27
	LIITE 1: TUTKIMUSAINEISTONA KÄYTETYT TEKSTIVIESTIT	30

1 JOHDANTO

Onko toiset Mainilan laukaukset ammuttu?

Näin kysyi anonyymi kirjoittaja sanomalehti Karjalaisen tekstiviestipalstalla 18.4.2018. Maalis-huhtikuun 2018 aikana EU:n ja Venäjän suhteet olivat kiristyneet äärimmilleen, kun entinen kaksoisagentti Sergei Skripal ja hänen tyttärensä Julija joutuivat murhayrityksen kohteeksi Britannian Salisburyssa. Pian paljastui, että teon takana olivat venäläisen sotilastiedustalupalvelun agentit, ja myrkkynä käytettiin Neuvostoliitossa kehitettyä *novitšok*-hermomyrkyä. Tuloksena oli lännen ja idän välejä hiertänyt diplomaattinen kriisi, joka herätti keskustelua kaikkialla maailmassa: yksi näistä paikoista on Itä-Suomessa sijaitseva Pohjois-Karjalan maakunta.

Pohjois-Karjalan maakuntalehti Karjalainen ilmestyy seitsemänä päivänä viikossa, ja lehden tekstiviestipalsta on yksi lehden luetuimpia osioita päivästä, viikosta ja vuodesta toiseen. Suorittaessani journalistiikan kandidaatintutkintoon sisältyvää toimitusharjoitteluani touko-elokuussa 2020 sanomalehti Karjalaisen toimituksessa, sain nopeasti huomata, että aktiivisen viestintäalustan lisäksi tekstiviestipalsta lukeutuu myös lehden luetuimpiin osioihin; päivittäisissä näköislehden luvuissa tekstiviestipalsta oli miltei poikkeuksetta kolmen luetuimman osion joukossa.

Venäjän vieressä sijaitsevassa Pohjois-Karjalassa Skripalien myrkytys herätti luonnollisesti runsaasti keskustelua, josta osa käytiin myös Karjalaisen tekstiviestipalstalla. Mielipiteitä löytyi puolesta ja vastaan, ja mukaan mahtui myös runsaasti huomioita Suomen ja Venäjän hankalasta historiasta; käytiinhän Pohjois-Karjalassakin osa toisen maailmansodan taisteluista. Vuonna 2018 tuli myös sata vuotta täyteen Suomen sisällissodasta, joka herätti myös runsaasti keskustelua virallisen ja epävirallisen historian merkeissä.

Suurin osa Karjalaisen tekstiviestipalstalla huhtikuussa 2018 julkaistuista Venäjää, Skripalien myrkytystä tai vuotta 1918 koskevista viesteistä olivat sävyltään kriittisiä, osa

jopa hyökkäviä. Viesteissä muisteltiin sadan vuoden takaisia tapahtumia katkerasti, ja niissä puhuttiin paljon myös EU-vastaisuudesta ja vääryyksien korjaamisesta.

Tässä tutkimuksessa tutkin Karjalaisen tekstiviestipalstalla 3-31.4.2018 julkaistuja sisältöjä. Lisäksi tutkin tarkemmin Venäjää, vuoden 1918 tapahtumia ja Salisburyn hermostomyrkyiskua koskevia viestejä. Olen käynyt aineiston läpi viesti kerrallaan, ja haravoitunut sieltä myös kaikki muut samaan aikaan käydyt keskustelun aiheet. Pyrin tutkimuksessani selvittämään kysymyksiä kuten miksi tekstiviestipalstalle kirjoitetaan sellaisia asioita, joita yleisessä, oman identiteetin kautta käydyssä keskustelussa pidettäisiin paheksuttavina. Tämän lisäksi pyrin selvittämään, millä tavoin palstalle kirjoittavat ihmiset pyrkivät retoriikkansa kautta vaikuttamaan yleisöön ja tehostamaan viestinsä sanomaa. Olen tiivistänyt tutkimukseni kahteen oleelliseen tutkimuskysymykseen, jotka ovat seuraavanlaiset:

- 1. Millaista keskustelua Karjalaisen tekstiviestipalstalla käydään?*
- 2. Onko tekstistä havaittavissa retorisia keinoja, jotka voitaisiin luokitella vihapuheeksi?*

Retoriikan analyysillä pyrin eritoten selvittämään, mitä sanallisia keinoja tekstiviestipalstalla kirjoittavat henkilöt käyttävät tehostaakseen sanomaansa, ja mitä heidän käyttämänsä sanalliset keinot kertovat heidän ajatuksistaan näitä kyseisiä aiheita kohtaan.

Seuraavissa luvuissa käyn läpi tutkimuksen teoreettista viitekehystä. Käsitteitani ovat muun muassa anonymiteetti ja vihapuhe. Sen jälkeen käyn läpi aineistoni sekä kerron kuinka sen analyysi ja luokittelu tapahtui.

Tulosluvussa käyn läpi tutkimukseni antia, eli mitä asioita sain selville analysoidessani aineistoani retoriikan analyysin keinoin. Olennaisin tuloksistani oli se, että venäläisvastaista vihapuhetta tekstiviestipalstoilla levittävät kirjoittajat hyödyntävät usein väitteidensä retorisenä tukena omaa, muunneltua ja kärjistettyä versiotaan historiasta.

Viimeisessä luvussa käyn omakohtaista pohdintaa tutkimuksen tuloksista, sekä käyn myös vihapuheen tutkimusta läpi eettisemmältä kannalta.

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Teoreettinen viitekehysesni rakentuu anonymiteetin ja vihapuheen tutkimuksen vaaraan. Tässä tutkimuksessa tarkastelen Karjalaisen tekstiviestipalstalta valikoitua aineistoa sekä yleisen keskustelun että tarkemmin vihapuheen näkökulmasta.

2.1 Anonymiteetti tekstiviestipalstalla

Vaikka tutkimukseni keskittyykin nimenomaan tekstiviestipalstalla julkaistujen yksittäisten viestien tutkimiseen, on kuitenkin tärkeää hahmottaa myös foorumin ja viestinnän keinojen merkitys vihapuheen syntymiseen.

Tekstiviestipalstalla keskustellaan ilman nimimerkkejä, eikä kirjoittaja siis koskaan joudu suoraan vastuuseen kirjoituksistaan. Ihmisten käytöstä tekstiviestipalstoilla ei ole tutkittu laajemmin, mutta miltei kaikki anonyymiin viestintään pohjautuva tutkimus on kuitenkin tässä suhteessa hyvin pitkälle sovellettavaa. Erityisesti sosiaalisen median ja verkon anonyymejä viestintäalustoja on viimeisen kymmenen vuoden aikana tutkittu todella runsaasti (esim. Isotalus, Jussila & Matikainen 2016), ja tämä on tarjonnut runsaasti uutta tietoa anonyymistä viestintäkäyttäytymisestä. Vaikka tutkimus koskeekin lähinnä verkon foorumeilla tapahtuvaa viestintää, anonymiteetin tarjoamat hyödyt ja haitat voidaan yleistää helposti koskemaan kaikkea anonyymiä viestintää, johon myös tekstiviestipalsta lukeutuu.

Eliisa Vainikka tutkii anonymiteetin vaikutusta verkkokeskustelussa teoksessaan Prekarisaation tunnemaaisema: Vastustavat taktiikat, tunnelmat ja elämänpolitiikka verkon julkisuudessa (Vainikka, 2020). Nimettömän keskustelun viehätystä kuvataan muun muassa sillä, että ”nimettömästi käytyjen verkkokeskustelujen julkisuus antaa yhteiskunnassa syrjään jääneille mahdollisuuden tunnistaa toisia kaltaisiaan ja tuottaa yhteistä puhetapaa syrjässä olemisesta” (Vainikka 2020, 16).

Tässä suhteessa tekstiviestipalsta voidaankin mieltää anonyymiksi foorumiksi, joka tarjoaa (yleisestä konsensuksesta) poikkeaville ja radikaaleille mielipiteille kollektiivisen julkaisualustan. Vaikka tekstiviestipalstalta puuttuukin verkkokeskustelulle ominainen seuraajien ja vuorovaikutuksen suhde, palstalla käyty keskustelu voidaan mieltää eräänlaiseksi julkiseksi anonyymiksi mikroblogiksi, jonka seuraajakunta rakentuu lehden lukijakunnasta. Palstalla esitettyjä mielipiteitä voidaan pitää omassa kontekstissaan tyypillisenä keskusteluna, mutta esimerkiksi normaalin sosiaalisessa mediassa tai uutismediassa esitetyn retoriikan rinnalla tekstiviestipalstan keskustelu on kärjistynyttä, faktuaalisesti hataraa ja monessa suhteessa jopa loukkaavaa.

Anonymiteetillä voidaan siis ymmärtää olevan myös suoria vaikutuksia tekstiviestipalstalla tapahtuvaan kärkkääseen mielipiteen ilmaisuun ja suoranaiseen vihapuheeseen. Nimimerkitön viestintä ei sido kirjoittajansa suoraan tekstiin kuten esimerkiksi sosiaalisen median palvelut tekevät, ja viestinnän kokonaisuudet ja seuraajat rakentuvat yksittäisten sisällöntuottajien sijaan tekstiviestipalstan diskurssien muodostaman kokonaisuuden ympärille.

2.2 Vihapuhe

Yksi tutkimukseni teoreettisista kulmakivistä on vihapuheen määritelmä. Pöyhtäri, Haara & Laittila (2013, 27) toteavat, että vihapuhetta on todennäköisesti ollut olemassa niin kauan, kun ihminen on lajina kyennyt puhumaan ja erottamaan oman ryhmänsä muista ihmisistä. Vihapuhetta on tuotettu yksilöinä ja kollektiivisena yhteisönä, ja sen avulla on masinoitu sotia ja vallankumouksia.

Suomen laissa ei ole tarkkaa määritelmää vihapuheelle, eikä vihapuhetta myöskään pidetä rikoksena Suomessa. Vihapuheen eri muodoiksi laskettavia rangaistuksia ja syytteitä löytyy kuitenkin laista useita, esimerkkeinä ovat muun muassa kiihottaminen kansanryhmää vastaan ja uskonrauhan rikkominen. (Pöyhtäri, Haara & Raittila 2013, 26.)

Varsinaisen, rangaistavan vihapuheen lisäksi on paljon vihaista ja aggressiivista ja toisia halventavaa puhetta, joka kyllä on tai voi olla vahingollista sen kohteena oleville ryhmille ja henkilöille, mutta joka ei varsinaisesti ole vihapuhetta eikä siksi ole rangaistavaa (Pöyhtäri, Haara & Raittila 2013, 62.)

Tämän tutkimuksen valossa vihapuheeksi voidaan kuitenkin määritellä sellainen retoriikka ja sanavalintojen kirjo, joka pyrkii tarkoituksellisesti halventamaan ja loukkaamaan tiettyä kansanryhmää, tässä tapauksessa venäläisiä.

Vihapuhetta on siis hankalaa määritellä suoranaisesti, ja miltei jokainen tapaus on analysoitava omassa kontekstissaan ja viitekehyksessään. On myös lainopillisesta näkökulmasta tärkeää ottaa huomioon, että mielipiteen ja ilmaisun vapaus ovat länsimaisen demokratian kulmakiviä, joten vihapuheen rajoittaminen ja torjunta ovat osoittautuneet monessa suhteessa ongelmallisiksi. Jeremy Waldron (2012) argumentoikin, että vihapuheen torjumisella ei tule pyrkiä nimenomaan yksilöille koituvan loukkaantumisen ja mielipahan välttämiseen, vaan yksilön *itsekunnoituksen* säilyttämiseen. Waldron määrittelee itsekunnoituksen yksilön oikeudeksi kuulua yhteiskuntaan ja oikeudeksi olla tulematta syrjityksi vähemmistöön kuulumisensa vuoksi (Waldron 2012, 103).

Keipi, Näsi, Oksanen ja Räsänen (2016, 58-29) ovat käsitelleet vihapuhetta erityisesti sosiaalisen median alustoilla, mutta suuri osa tutkimusten tuloksista on yleistettävissä mille tahansa anonyymeille viestintäfoorumeille, kuten juuri tekstiviestipalstalle. Eritoten käsite *jokapäiväistyneestä vihasta* (everyday hate) sopii hyvin tekstiviestipalstan keskusteluihin; samaiset alustat, sosiaaliset ryhmittymät ja vuoropuhelut mahdollistavat tietynlaisten, halventavien diskurssien käytön arkipäiväistymisen. (Keipi ym 2016.)

Myös Kaakinn (2018, 26) viittaa vihan diskursseihin tiettyjen ryhmien yhteisöllisyyttä rakentavina keinoina. Oman ryhmänsä peilaamisesta toiseen haetaan vahvistusta ja tukea omalle identiteetille, ja vastustavilla diskursseilla kasvatetaan yhteisöllisyyden rakentamisen lisäksi myös pesäeroa vastustettuun ryhmään.

Myös suomessa on tehtailtu Venäjää ja venäläisiä vastustavaa vihapuhetta jo satojen vuosien ajan. Jo sisällissodan ja toisen maailmansodan aikaan Suomessa levitettiin runsaasti kommunisminvastaista, venäläisiä ja Venäjää halventavaa materiaalia. Kylmän sodan ja YVA-sopimusten myötä suomalainen ilmapiiri Venäjää kohtaan lämpeni hieman, mutta Neuvostoliiton romahdettua vihapuhe on tullut takaisin osaksi suomalaista retoriikkaa. (Pöytäri, Haara & Raittila 2013, 34.)

3 AINEISTO JA METODI

Tässä luvussa käyn läpi tutkimukseni aineistot ja tutkimukselliset työkalut. Aineistoni koostuu sanomalehti Karjalaisen tekstiviestipalstan viesteistä huhtikuulta 2018. Yleisen käytännön mukaan toimitukseen saapuvat tekstiviestit käydään läpi toimituksen puolesta, sopimattomat viestit poistetaan ja mahdolliset kirjoitusvirheet korjataan ennen viestien julkaisua.

3.1 Tekstiviestien lajittelu

Sijoitin aluksi omaan kategoriaansa yleisen politiikan keskustelun, joka oli ehdottomasti laajin ja suosituin yhtenäinen puheenaihe. Se sisälsi pääasiassa kotimaan politiikasta keskustelua, joskins joukkoon mahtui myös ulkomaan politiikkaa ja suurvaltasuhteita. Esimerkiksi 6.4 kirjoittaja ilmoitti seuraavanlaisesti: *”Vasemmistonkin tulisi julkisesti myöntää, ettei tämän maan hyvinvointia ole rakennettu työstä kieltäytymällä eli elämäntapatyöttömäksi heittäytymisellä!”*

Tämän jälkeen erottelin Siun Sotea koskevat viestit, koulukiusauksesta keskustelun ja muut omiksi kategorioikseen. Jäljelle jäi hieman alle 300 viestiä, jotka koostuivat yksittäisistä huomioista ja sutkautuksista, eikä niitä voinut mitenkään liittää muihin keskustelunaiheisiin. Tällaisia olivat esimerkiksi vinkit perunan oikeaoppimiseen keittämiseen ja valitus Joensuun kirpputorien jälleenmyyjistä.

Näistä noin kolmannes eli 180 viestiä, käsittelivät yleistä kotimaan- ja maailmanpolitiikkaa tuolla hetkellä. Suosittuja aiheita olivat mm. SDP:n silloisen puheenjohtajan Antti Rinteen parhaaminen ja Yhdysvaltain presidentin Donald Trumpin tekojen ihmettely.

Suosittuja yhtenäisiä aiheita olivat muun muassa Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymän Siun Soten kritisointi (54 viestiä), toimittajien, sairaanhoitajien tai kanssaihmiesten kiittäminen jostain asiasta (52 viestiä), koulukiusaus (40 viestiä), silloin hallituksen pöydällä ollut työttömyysturvan aktiivimalli (21 viestiä) sekä keskustelu siitä, sallisiko Raamattu heinäsiirkojen syönnin (24 viestiä). Loppuosa aineistosta

(281 viestiä) koostui satunnaisista havainnoista, huomioista tai sutkautuksista, eikä niitä voinut helposti kytkeä mihinkään palstalla käytyyn keskusteluun.

Tässä tutkimuksessa retoriikan analyysin avulla käsittelemäni aineisto koostuu nimenomaan sekä Sergei Skripalin myrkytyksestä että Suomen sisällissodan 100-vuotispäivästä inspiroitunut Venäjä-aiheinen keskustelu, ja tämä aineisto käydään tarkemmin läpi luvussa ”3.3: Keskustelu sisällissodasta ja hermomyrkytyksestä aineistona”. Valitsin tämän 30, saman aiheen ympärillä pyörivän viestittelyn pääasialliseksi aineistokseni, sillä se oli kronologinen ja tiivis, ja se sisälsi myös runsaasti aineistoa vihapuheen tutkimukselle. Huomioni tämän aihepiirin keskustelussa herätti runsas polarisaatio, aggressiiviset ilmaisutavat sekä myös suora vihamielisyys Suomen itäistä naapuria kohtaan. Aineiston laajuuden vuoksi oli myös oleellista tehdä pesäero yleistä politiikkaa ja selkeästi tutkimaani aihepiiriä käsittelevien, poliittisten viestien välille. Aineistoon päätyivät siis lopulta ne viestit, joissa selkeästi viitataan Suomen sisällissotaan, Venäjän toimiin maailmalla tai Skripalien myrkytykseen. Aineistossa on myös lukuisia suoria ja epäsuoria viittauksia ja kannanottoja esimerkiksi EU:n diplomaattikarkotuksiin.

3.2 Tekstiviestipalstan aineisto

Ajanjaksolla 3. -31.4.2018 Karjalaisen tekstiviestipalstalla julkaistiin yhteensä 682 tekstiviestiä. Aineisto valikoitui tarkasteltavakseni lehden pääkirjoitustoimituksen tekemän ehdotuksen perusteella. Tutkimuksen laajuuden vuoksi etsin nimenomaan kuukauden tarkastelujaksoa tekstiviesteistä, sillä tämä olisi juuri sopivan mittainen ajanjakso palstalla syntyvien keskustelujen tarkasteluun.

Pääkirjoitustoimitus ehdottikin aineistoksi huhtikuuta 2018, sillä tuolloin käytiin runsaasti erilaisia, eripituisia ja monensävyisiä keskusteluja lukuisista eri aiheista. Tuolloin maailmalla kuohuttivat Skripalien myrkytys, Donald Trumpin teot ja kotimaan politiikassa puolestaan Antti Rinne ja SDP. Arkisempia ja paikallisempiakin aiheita löytyy, sillä palstalla keskusteltiin runsaasti myös esimerkiksi Pohjois-Karjalan terveydenhuollosta ja koirankakasta.

Aineistona toimivat siis kaikki toukokuun 2018 aikana lähetetyt tekstiviestit. Saadakseni kuvan aineiston sisällöstä tein aluksi laadullisen luokittelun aineistolle (Ks. Kaavio 1). Kävin viestit läpi yksitellen ja sijoitin ne omiin kategorioihinsa. Aloitin läpikäynnin tutkimalla kaikki viestit ja hahmottelemalla, mitkä ovat palstan suosituimpia aiheita, ja mille aiheille kannattaa suoraan valita omat kategoriansa.

Johtuen valikoidun tutkimusaineistoni koosta, on luontevaa, että analysoin sitä nimenomaan laadullisesti. Vaikka kvalitatiivisen tutkimuksen menetelmät ja traditiot voidaan jakaa useisiin eri alalajeihin ja koulukuntiin, Saaranen-Kauppinen & Puusniekka (2006) perustelevatkin, että ”yhteistä koko laadullisen tutkimuksen kirjolle on elämismailman tutkiminen”. ”Elämismailmaksi” voidaan tässä suhteessa tulkita tekstiviestipalstalla julkaistujen kirjoitusten rakentama kontekstuaalinen maailmankuva ja merkitysten verkko, jonka ympärillä siellä rakentuvat diskurssit kulkevat.

Myös yksi tapa perehtyä tekstiviestien sisältöön syvemmin kvalitatiivisen tutkimuksen myötä on sisällönanalyysi. Vuori (2021) kuvailee kvalitatiivisen sisällönanalyysin tarjoamia keinoja seuraavanlaisesti:

Laadullinen sisällönanalyysi on hyvin lähellä teemoittelua ja usein niitä käytetään vaihtoehtoisina nimityksinä toisilleen. Sisällönanalyysissa keskitytään siihen, mistä asioista, aiheista ja teemoista aineisto kertoo: mistä haastateltavat puhuvat, mitä asioita mediatekstissä käsitellään, mitä valokuva esittää ja niin edelleen. Sen sijaan aineiston kielellistä tai muuta ilmaisullista muotoa ei yleensä oteta systemaattisen analyysin kohteeksi – sisällön ja muodon yhteen kietoutumisen kysymyksiin on erikoistunut joukko muita analyysitapoja.

Tässä tutkimuksessa laadullinen tutkimus ja retoriikan analyysi ovat tasavertaisia keinoja tekstiviestin tarkastelussa – siinä missä retoriikan analyysi auttaa ymmärtämään sanavalintoja ja vaikuttamisen keinoja, laadullinen sisällönanalyysi on käytännöllinen metodi, jolla aineistoa systemaattisesti luokitellaan.

3.3 Keskustelu sisällissodasta ja hermomyrkyiskusta aineistona

Maaliskuun neljäntenä päivänä vuonna 2018 entinen Venäläinen kaksoisagentti Sergei Skripal ja hänen tyttärensä Julija löydettiin tiedottomina ostoskeskuksen penkiltä Britanlian Salisburyssa. Pian varmistui, että kaksikko oli altistunut alun perin Neuvostoliitossa kehitetylle novitšok-hermomyrkyille. Tapausta seurasi diplomaattinen kriisi, jonka seurauksena euroopan maat ja Venäjä karkottivat diplomaatteja ja asettivat toisilleen erilaisia taloudellisia pakotteita. (Aamulehti 16.3.2018). Myös Suomi karkotti tapauksen seurauksena yhden venäläisen diplomaatin (Yle 26.3.2018).

Suomen itsenäistyttyä Venäjältä vuonna 1917 maassa puhkesi nopeasti sisällissota juuri perustettua porvarihallitusta edustavien valkoisten ja työläisiä ja kommunisteja edustavien punaisten välille. Jakautunut maa taisteli joitain kuukausia, kunnes valkoiset saivat ylivoiman Saksasta saapuneiden jääkärijoukkojen tuella, ja voittivat ratkaisevan taistelun Tampereella maaliskuussa 1918. Sodan molemmin puolin tapahtui runsaasti terroria, teloituksia ja murhia, ja sota jätti jakautuneeseen kansaan arvet pitkäksi aikaa. Keskustelu sisällissodasta nousi pinnalle vuonna 2018, kun sodan tapahtumista tuli kulu-neeksi tasan sata vuotta.

Salisburyn tapaus herätti keskustelua maailmalla ja Suomessa, ja sen vaikutuksen näkyivät myös Karjalaisen tekstiviestipalstalla. Palstalla heräsi tapauksen myötä runsaasti mielipiteitä muun muassa Venäjän toimista rajojensa ulkopuolella, sekä mahdollisesta uuden kylmän sodan uhasta. Esimerkkiviestejä aineistostani on nähtävissä tutkimuksen tuloksia käsittelevässä luvussa.

Aihepiiriä koskevat viestit olivat selkeästi polarisoituneita ja pääosin vihamielisiä. Niissä pyrittiin syyttämään Venäjää useista maailmalla tuolloin tapahtuneista kriiseistä ja ongelmista, sekä usein yhteydessä esitettiin myös epävirallisia kantoja historiaan. On tärkeää myös huomioida Suomen sisällissodan 100-vuotispäivän ajoittuminen samalle

ajankohdalle, joka on todennäköisesti nostanut Venäjää koskevia kriittisiä mielipiteitä entisestään.

4 TUTKIMUSASETELMA

4.1 Tutkimuskysymykset ja retoriikan analyysi

1. *Millaista keskustelua Karjalaisen tekstiviestipalstalla käydään?*
2. *Onko tekstistä havaittavissa retorisia keinoja, jotka voitaisiin luokitella vihapuheeksi?*

Jotta voin vastata näihin kysymyksiin mahdollisimman tarkasti ja tieteellisesti, on kuitenkin syytä tarkentaa retoriikan analyysin käyttöä tutkimukseni viitekehyksessä. Saaränen-Kauppinen & Puusniekka (2006) esittelevätkin niin kutsutun uuden retoriikan, joka määritellään seuraavanlaisesti:

Retorisessa analyysissä pyritään tunnistamaan ja erittelemään erilaisia retorisia keinoja eli tutkimuksen kohteena on mm. se, millaisia vakuuttamisen keinoja käytetään asioiden perusteluissa. Retoriikassa huomio on etenkin lausumien muotoilussa ja yleisösuhteen tarkastelussa, kun taas diskurssianalyyseissä kytketään kielellisen tuottamisen muodot enemmän kulttuuristen merkitysten tuottamisen ja tulinnan vuorovaikutuksellisten prosessien tarkasteluun.

Retoriikka on systemaattinen oppi, jonka tavoitteena on tutkia kielenkäytön vaikuttavia keinoja (Tieteen termipankki 2021). Tässä luvussa analysoin aikaisemmin esiteltyä keskustelua retoriikan analyysin keinoin. Vuori (2021) perustelee retoriikan analyysin käyttöä seuraavanlaisesti:

Retoriikan analyysin keskeinen kysymys on, millaisia suhteita puhuja tai tekstin kirjoittaja rakentaa tekstillään itsensä ja yleisönsä väliin. Kuka tekstissä puhuu? Ketä teksti puhuttelee? Miten se asia, josta puhutaan, toimii osana puhuttelua? Miten teksti kantaa mahdollisuuksia sosiaalisiin suhteisiin, yhteyteen ja erottautumiseen, sopusointuun ja kiistoihin? Viime kädessä retoriikassa ajatellaan, että kaikki tekstit ovat poliittisia siinä mielessä, että ne kutsuvat toimimaan.

Tindale (2004, 94) viittaa retoriikkaan nimenomaan keskustelun kulttuurina, jossa moniäänisyys ja keskustelu ovat osa retotisen argumentaation ja keskustelukulttuurin rakentumista. Näin ollen argumentaatiota ei voi luonnollisestikaan tyypistää vain yhteen

termiin, asiaan tai ääneen, sillä näin argumentaation *toiseus* (otherness) katoaa ja jäljelle jää vain abstraktia dialektiikkaa.

4.2 Metodi käytännössä

On tärkeää hahmottaa, millä tavoin viestit pyrkivät vakuuttamaan lukijansa ja perustelemaan oman sanomansa. Konkretian vuoksi erottelen metodityökaluni seuraavanlaisiin, konkreettisiin osioihin joiden avulla olen käynyt läpi aineistoni: Tutkimusmetodina toimii retoriikan analyysi, sillä tämä sallii luonnollisesti vaikuttamisen, sanavalintojen ja lukijan vaikuttamisen analyysin toteuttamisen. Teoreettisena viitekehyksenäni toimii anonymiteetin ja vihapuheen tutkimus, sillä ne ovat olennaisia tekstiviestipalstalla tapahtuvan vuorovaikutuksen tutkimiseen ja laadulliseen analyysiin. Aineistoni koostuu pääasiassa Venäjää tai venäläisiä kritisoivista tai halventavista viesteistä, joten vihapuheen keinojen paikantaminen retoriikan analyysin keinoin on tutkimuksellisesti hedelmällinen.

Tässä alaluvussa näytän konkreettisesti metodityökaluni käyttöä tekstiviestin analysoinnissa, sillä seuraavan luvun kannalta on oleellista, että työkaluni ja sen soveltaminen ovat lukijalle selvillä ja helposti hahmotettavissa. Olen toistanut saman prosessin kaikille tutkimusaineistoni tekstiviesteille, ja näillä keinoilla viestien analysointi sujuu kaikista kätevimmin.

Nostetaan esimerkiksi 6.4 julkaistu tekstiviesti ”*SDP nostatti osan kansasta punakapinaan Leninin ja Stalinin agitoimana laillista esivaltaa vastaan, ja on siten suurimmassa vastuussa vuoden 1918 tapahtumiin.*”

Aivan aluksi viesti tulee purkaa osiin. On hahmotettava retoriset vaikuttamisen keinot ja niiden käyttö tekstissä. On selkeää, että tässä viestissä suurin vaikuttaminen tapahtuu sanavalinnoilla; löysin viestistä elementtejä kuten *punakapina* ja *laillinen esivalta* sekä korostetun ja painottuneen syytöksen *suurimmassa vastuussa vuoden 1918 tapahtumiin*. On historiallisesti monimutkaista syyttää yhtä Suomen suurimmista puolueista suorasta yhteydestä sata vuotta sitten tapahtuneeseen sisällissotaan, mutta historian

uudelleentulkinta ja erilaiset syytökset ajavat tekstiviestipalstalla faktojen edelle tärkeimpänä vakuuttamisen keinoina.

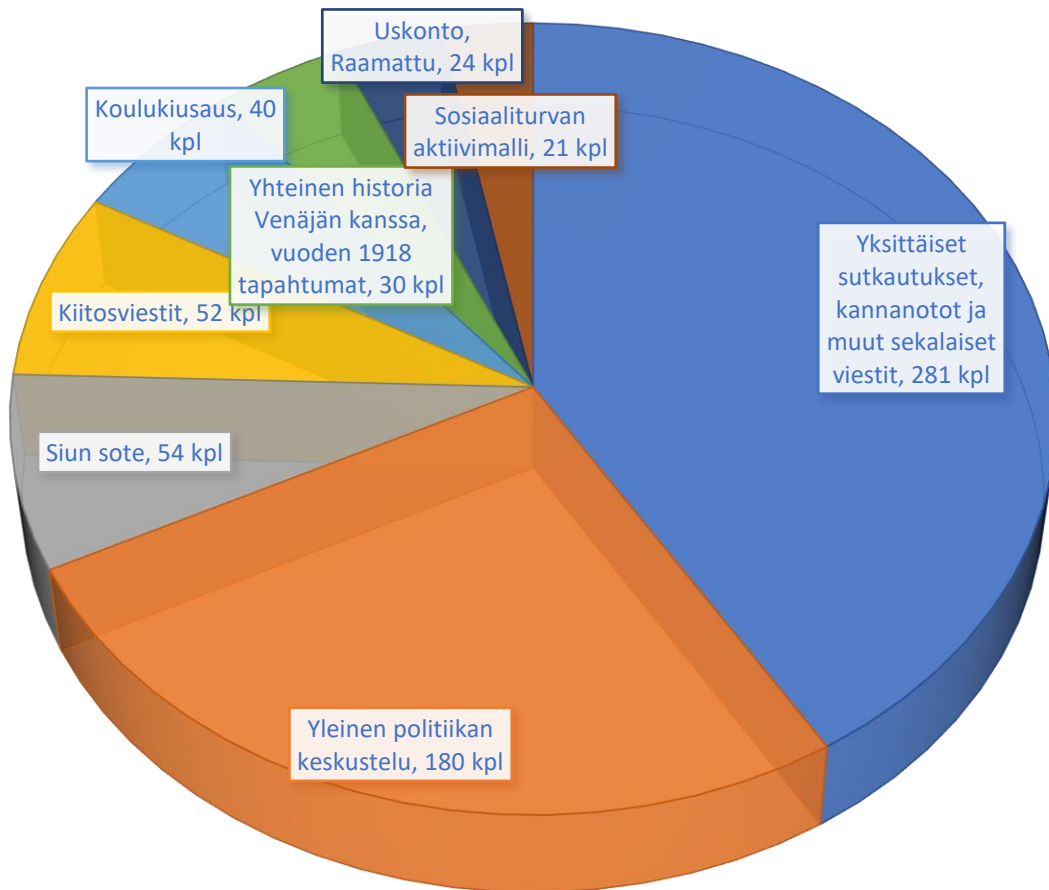
Terminologian lisäksi myös viestin väittävä ja näennäisen tietoinen sävy antavat vihiä kirjoittajan näkökulmasta, sillä vaatii suurta luottamusta omaan historian tuntemukseensa tehdä suoranainen väitös näinkin vakavasta aiheesta. Tällä tavoin olen käynyt läpi kaikki aineistoni viestit, kirjaten huomioitani sekä viestikohtaisesti että laajempina, toisiinsa liittyvinä kokonaisuuksina.

5 TULOKSET

Tässä luvussa käyn läpi tutkimukseni tuloksia. Käyn luvussa läpi pääasiassa tekstiviestien sisällön laadullista analyysia, mutta teen tulkintoja myös muun muassa viestien kontekstista sekä suhteesta keskustelun aiheeseen. Aineiston koosta johtuen laadullinen analyysi on paras lähestymistapa parhaan mahdollisen tutkimustuloksen saamiseksi; konkreettinen esimerkki tästä on aikaisemmin esitetty malli tekstiviestin teemoittaisesta jakaumasta ja aihepiirien monimuotoisuudesta.

Kaavio 1: Karjalaisen tekstiviestipalstalla 3-31.4.2018 julkaistujen tekstiviestien jakauma ilmaistuna graafisesti

KARJALAISESSA JULKAISTUT TEKSTIVIESTIT 3-31.4.2018, YHTEENSÄ 682 KPL

5.1 Tekstiviestipalstan keskustelukulttuuri

5.1.1 Kristinusko ja Raamattu tekstiviestipalstalla

Koska tarkastelujaksoni sijoittuu keväälle, on myös luonnollista että palstalla keskustellaan myös kristinuskosta ja Raamatusta pääsiäisen hengessä. Tekstiviestipalstaa runsaasti puhuttanut aihe tarkastelujaksolla olikin nimenomaan Raamatun oikeaoppinen tulkinta: mitä saa ja mitä ei saa tehdä pyhän kirjan perusteella.

10.4.2018 kirjoittaja toteaa: *"Kirjassa Pyhä Raamattu ei kehoteta syömään ötököitä."* Tämä on viittaus jo ennen tarkastelujaksoa palstalla tapahtuneeseen keskusteluun, jossa keskustellaan nimenomaan hyönteisten syömisestä. 16.4 toinen kirjoittaja toteaaakin tarkennukseksi: *"Raamatusta löytyy Matteus, luku 3 jae 4: Johanneksen ruokana oli heinäsiirakat erämaassa."* 18.4 eräs kirjoittaja puolestaan kommentoi koko hyönteis keskustelun absurdia suuntaa sanoen: *"Voi hyvät ihmiset, raamatussa joku söi heinäsiirakkoja, kun ei muuta ollut. Nyt ei ole pakko tehdä niin. Kyllä on etovaa."*

18.4 eräs kirjoittaja myös kommentoi Joensuun kirkonmäen männyn kaatamista kriittisin sanoin: *"Papit hymistelevät saarnoissaan viljelyä ja varjelua mutta eivät puhu, mitä se käytännössä voisi tarkoittaa. Joensuun kirkonmäen männyn kohtelu kertoi käytännön."* 20.4 toinen kirjoittaja kysyy suoraan: *"Ai, jaa. Ettäkö papit ne kaatoivatkin sen hapanneen männyn?"* 24.4 puolestaan todetaan seuraavanlaisesti: *"Ei ikimännyn kaato ole yksittäisen papin vika, vaan meistä useimpien. Teko kertoo vääristyneestä suhteestamme Luojan luontoon, jossa palvomme ihmistä."*

5.1.2 Kiittämisen kulttuuri

Yksi tekstiviestipalstan tärkeimmistä funktioista on toimia myös kiitollisuuden osoitusten alustana. Tarkastelujaksolla tekstiviestipalstalla esitettiin kiitoksia eri henkilöille, toimittajille, laitoksille ja organisaatioille 52 viestin verran, eli kiitoksia toimitettiin yhtä paljon kuin esimerkiksi tunteita herättäneestä Siun Sotesta käytiin aktiivista keskustelua.

4.4.2018: *"Tuhannet kiitokset pariskunnalle Pyhäselän jäällä (31.3.), kun autoitte minua, jotta pääsin autolleni kipeään revähdysvamman takia. Kaikkea hyvää teille jatkossa."*

Eniten yksittäisiä kiitoksia saivat hiihtoladut ja niitä hoitaneet henkilöt. Tämä kertoo tekstiviestipalstalla viihtyvän luontoa ja liikuntaa arvostavia ihmisiä. Tämän lisäksi kiitettiin esimerkiksi sairaanhoitajia, avuliaita asiakaspalvelijoita sekä mm. lompakkoja ja nuottikansioita löytäneitä ja omistajilleen palauttaneita ihmisiä.

Kiittämisen kulttuuri vaikuttaa aineiston perusteella olevan hyvinkin henkilökohtainen ja jopa intiimi aihe. Kiitokset perustuvat yleisimmin johonkin henkilökohtaiseen kokemukseen, kuten juurikin ihmisten tarjoamaan apuun, positiiviseen asiakaspalvelukokemukseen tai vaikkapa hyvään teatteriesitykseen. Tämän perusteella voidaan todeta, että tekstiviestipalsta tarjoaa näkyvän ja vastaanottajan todennäköisesti saavuttavan paikan kiittää haluttua henkilöä.

5.2 Aihepiirin viestien kronologinen kulku tarkkailujakson aikana

Tässä luvussa olen nostanut esiin esimerkkiviestejä tarkkailujaksolla kronologisessa järjestyksessä. Tällä tavoin pyrin konkreettisesti lukijalle viestinnän koina ja kulkua tekstiviestipalstalla, selkeyttäen tutkimukseni konkreettista tavoitetta ja käytännön ympäristöä. Viestit auttavat myös lukijaa hahmottamaan erilaisia viestinnän keinoja, joita tekstiviestipalstalla kirjoittavat henkilöt käyttävät.

3.4 julkaistussa, tarkastelujakson ensimmäisessä viestissä todetaan seuraavanlaisesti: ”*Punaisten kansanvaltuuskunnan ja Venäjän bolshevikkien maaliskuussa 1918 allekirjoittama sopimus olisi toteutuessaan liittännyt Suomen Neuvostoliittoon.*” Seuraavana päivänä julkaistiin oletusarvoisesti vastaus kyseiseen viestiin: ”*Kansanvaltuuskunnan ja Venäjän 1.3.1918 solmimassa valtiosopimuksessa ei ole yhdessäkään pykälässä vihjetäkään Suomen liittämistä Neuvostoliittoon. Eikä siinä edes mainita SDP:tä.*”

5.4 Eräs kirjoittaja kommentoi diplomaattikarkotuksia sanoen ”*Mieluimmin Venäjän diplomaatit Tehtaankadulla kuin puna-armeija Senaatintorilla*”. Samana päivänä myös useat muut kirjoittajat kritisoivat Suomen linjaa seurata EU:ta diplomaattikarkotuksissa: ”*Taas näimme, että Suomi ei ole itsenäinen, kun EU saneli diplomaattikarkotuksen. Suomen herrat löivät taas päänsä Karjalan mäntyyn. Oliko pakko tupeksia?*”. Myrkytyksen taustoja yksi kirjoittajista kommentoi sanoen ”*Skripalin myrkyttämisellä*

Venäjä lienee varoittanut muita agenteja loikkaamasta ja paljastamasta maan informaatiovaikuttamista ja kyberiskuja.”

9.4 Eräs kirjoittaja myös muistuttaa, että Suomen suhde itänaapuriinsa on ollut erikoinen myös ennenkin: *”Jos ei olla itsenäisiä EU:ssa, ei oltu sitä ennenkään: itänaapuri määräsi aikoinaan jopa hallituksemme kokoonpanon ja presidenttiehdokkaat.”*

14.4 puolestaan muisteltiin Joensuun liepeillä tapahtuneita sisällissodan teloituksia: *”Siilaisilla ammuttiin 99 venäläistä sotavankia 14.4.1918. Hiljentymisen paikka, muistamisen aika.”*

Seuraavana päivänä Salisburyn myrkytyksen jälkimaininkeja pohdiskeltiin kysymyksellä *”Kummankohan maan, Englannin vai Venäjän, nuolekseminen se meille pitkässä juoksussa mahtaa olla viisaampi ratkaisu?”* Samana päivänä eräs viesti otti kantaa myös informaatiovaikuttamiseen sanoilla *”Meillä on kaksi kotiryssää. Johan Bäckman ja Tom Packalen.”*

19.4 puolestaan kommentoitiin sisällissodan tapahtumia seuraavanlaisesti: *”Miksi sadan vuoden takaisista sisällissotaan liittyvistä molemminpuolisista hirveistä murhatoista pitäisi pystyä puhumaan kiihottomasti? Minussa ne herättävät kiihkoa, järkytystä, surua ja jopa vihaa.”* 23.4 Venäjän toimia kommentoitiin sanoilla *”Maailman sotaratsu näytti kyntensä taas kerran. Ei ihme, jos pienet ja köyhät vasallit ovat haltioissaan.”*

Tarkkailujakson lopulla, 29.4, Venäjän oletettua informaatiovaikuttamista kommentoitiin seuraavanlaisesti: *”Onpa söpö lukea rauhanohjus-runoilijoiden ruplapalkalla suolta via valeutisia. Joukko koostuu hyväuskoisista hölmöistä ja rauhanohjusreppanoista.”* Sisällissodan arpia puolestaan muisteltiin samana päivänä seuraavanlaisella viestillä: *”Venäjä-kiimaisia näköjään kyrsii, kun Ranta-Mutalassa on vielä taisteluhautoja muistuttamassa heidän epäonnistumisestaan.”*

5.3 Historian uudelleentulkinta ja venäjävastaisuus

Aineiston viestit jotka esittävät erityisesti historiallisia vääryyksiä koskavia mielipiteitä vetoavat miltei kaikki jollain tapaa siihen oletukseen, että Venäjä haluaisi valloittaa Suomen tai aloittaa uuden, Talvisotaa muistuttavan konfliktin. Yksi esimerkki tällaiseen historiaan vetoavasta viestistä on 6.4 julkaistu tekstiviesti joka toteaa seuraavanlaisesti: *SDP nostatti osan kansasta punakapinaan Leninin ja Stalinin agitoimana laillista esivaltaa vastaan, ja on siten suurimmassa vastuussa vuoden 1918 tapahtumiin.*

Viestin sisällöstä on selkeästi tulkittavissa historiallisen katkeruuden lisäksi myös viha nykyhetkeä kohtaan: syytetäänhän siinä poliittista puoluetta, jonka maine oli suuressa kasvussa vuonna 2018. Myös termin ”punakapina” käyttö Suomen sisällissodasta vuonna 1918 kertoo kirjoittajan maailmankuvasta, sillä sisällissodalle on useita eri nimityksiä riippuen historian tulkinnasta ja puhujan ideologiasta. Yrjölä (2020, 15) toteaa, että nimitykset kuten ”Vapaussota” implikoivat suoraan, että punaiset olivat suora uhka kotimaan vapaudelle. Punakapina puolestaan on huomattavasti kärjistetympi ilmaus, joka leimaa punaiset huligaaneiksi, lainsuojattomiksi ja kurittomiksi.

5.4 Puolustavat kannanotot

Vaikka suurin osa keskustelun viesteistä ovat sävyiltään venäjävastaisia tai jopa hyökkääviä, joukkoon mahtuu myös puolueettomampiakin kannanottoja. Esimerkiksi 22.4 kirjoittaja toteaa seuraavanlaisesti: *Sisällissodassa Siilaisilla teloitettuja punaisia kunnioitetaan Erkki Kanniston Elonpirta-muistomerkillä. Geokätköilijöillä on kätkö päällä, jota kettinkien ja tikkaiden avulla kiipeillen tavoitellaan. Luulisi olevan muitakin paikkoja kuin taideteos.*

Viestin lähettäjä ei selkeäkstäkään ota kantaa sodan surmatöihin puolin tai toisin, mutta sen sijaan hän hakee selkeästi ihmisiä yhdistäviä mielipiteitä; onhan muistomerkin päällä kiipeily hyvän maun vastaista.

5.5 Millä tavoin kirjoittajat perustelevat sanomaansa?

Aikaisemmissa alaluvuissa on käsitelty runsaasti vaihtoehtoisen historian esittämisen tapoja tekstiviestipalstalla.

Faktan puuttuessa kirjoittajien retoriikan vakuuttavuuden keskiössä onkin nimenomaan tietynlainen itsevarmuus, jopa uho. Kuten aikaisemmassa alaluvussa totesin, polarisoivat ja kärkkäät mielipiteet voivat olla yksi tapa perustella sanomaa tai asiaa, joka muuten on hataralla pohjalla.

Esimerkiksi 11.4.2018 kirjoittaja toteaa: *”Venäjä pommittaa vaikka omiaan saadakseen syyttää siitä muita. Se on valehdellut kautta historian, varsinkin nyt.”* Viestissä ei määritellä lainkaan kyseisen ”pommituksen” tai ”valehtelun” taustoja, mutta on oletusarvoisesti tulkittavissa, että valehtelu liittyy Salisburyn myrkytystapaukseen. Viestissään kirjoittaja leimaa Venäjän valtion epäluotettavaksi ja sodanhaluiseksi, sekä vetoaa jälleen tekstiviestipalstalla yleisesti käytettyyn keinono vääristelystä historiasta.

Esimerkiksi 5.4.2018 julkaistu *toteamus ”Mieluimmin Venäjän diplomaatit Tehtaankadulla kuin puna-armeija Senaatintorilla.”* implikoi selkeästi, että diplomaattikarkotus antaisi Venäjälle syyn valloittaa Suomen. Väite on luonnollisesti absurdi ja polarisoiva, mutta on aineiston ja teorian valossa täysin luontevaa, että tekstiviestipalstan kirjoittajat käyttävät tällaisia radikaaleja keinoja tehdäkseen sanomastaan uskottavampaa. Esimerkiksi juurikin visio puna-armeijasta Senaatintorilla vetoaa suomalaiseen historian-tuntemukseen, sillä alkuperäisten Talvisodan suunnitelmien mukaan Neuvostoliitto aikoi järjestää puna-armeijan voitonjuhlat Senaatintorilla Suomen valloittamisen jälkeen.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa käsittelen aineiston tutkimuksen pohjalta tekemiäni johtopäätöksiä. Käyn aluksi läpi tutkimuskysymysteni tuloksia, mutta siirryn sen jälkeen yleisempään tulosten käsittelyyn sekä eettiseen pohdintaan tämän tutkimuksen tekemisen valossa.

Vaikka tämä tutkimus keskittyikin juuri rajattuun aineistoon tekstiviestipalstan materiaaleista, on tekemäni tarkastelun valossa myös suotavaa tuoda esiin tiettyjä Aspekteja jotka eivät suoranaisesti liity tähän tutkimukseen, mutta ne voivat tarjota hedelmällisiä mahdollisuuksia jatkotutkimukselle. Aineistoluvussa esittelin tutkimuskohteeni lisäksi myös tekstiviestipalstalla esiintyneitä muita aiheita. Jatkotutkimuksen kannalta hedelmällisiä aiheita voisivat nimenomaan olla esimerkiksi tekstiviestipalstan kiittämisen kulttuurin tutkiminen, tai esimerkiksi juuri teologisen väittelyn tutkinta, kuten Raamattua koskevaa keskustelua käsittelevässä alaluvussa esittelin.

6.1 Tutkimuskysymyksiin vastaaminen

Tässä alaluvussa esittelen tarkkoja vastauksia aikaisemmin esittämiini tutkimuskysymyksiin.

Keskeinen vaikuttamisen keino teksteissä on vakuuttavan kirjoitusasun lisäksi myös kirjoittajien tapa perustella oma näkemyksensä aiheesta, tässä suhteessa vaihtoehtoisesta historiasta. Viestien sävyt ovat aggressiivisia, jopa hyökkäviä. On aikaisemman tiedon valossa ymmärrettävää, että anonyymi alusta vaatii erilaisia vaikutuskeinoja, sillä yleisöt näkevät kirjoittajasta vain hänen lähettämänsä viestin; näin ollen tekstin on pyrittävä luomaan kokonaisvaltainen vaikutelma lukijalleen.

Kuten aikaisemmin totesin, esimerkiksi Suomen laista ei löydy tarkkaa määritelmää vihapuheelle. Tutkimuksen aihepiirin rajoissa voidaan myös ajatella, että tällainen vaihtoehtoinen ja polarisoiva historian tulkinta on tietyllä tapaa kansanryhmää vastaan kiihottamista ja näin ollen polarisoivaa vihapuhetta. Suoraa vihapuhetta sen sijaan löytyi vain yhdestä viestistä: 15.4 julkaistiin tekstiviesti *”Meillä on kaksi kotiryssää. Johan Bäckman*

ja Tom Packalen.” Tämä on tulkittavissa selkeäksi kannanotoksi polarisoituneen lännen ja idän median suhteesta. *Kotiryssä*-sanan käyttö impilkoi selkeästi, että viestissä viitatut toimittajat ovat venäjämielisiä ja Venäjän asialla. Vaikkei kirjoittaja totea aiheeseen liittyen mitään muita johtopäätöksiä, on viestin retoriikasta luettavissa vahva venäjävastainen kritiikki.

6.2 Sanomalehden ja median rooli tekstiviestipalstojen vihapuheessa

On oleellista todeta, että tässä tutkimuksessa käsitellyt esimerkit vihapuheesta, vääristellystä historiasta ja retorisesta vaikuttamisesta ovat tapahtuneet paikallislehden tekstiviestipalstalla. Tutkimukseni sivuhuomiona voidaankin siis esittää kysymys sanomalehden osallisuudesta polarisoituneeseen keskusteluun, jossa selkeästi esitetään todella kriittisiä ja jopa vihapuheeksi laskettavia huomioita tietystä kansanryhmästä?

Pöyhtäri, Haara ja Raittila (2013, 145) esittävät kärjistävän keskustelun ylläpidon olevan yksi nykymedian elinehtoja; erityisesti verkkomedioissa kärjistävien ja klikkejä houkuttelevien otsikoiden keksimistä pidetään tärkeänä taitona. Myös tekstiviestipalsta voidaan lukea eräänlaiseksi kärjistävän median osaksi vain sillä erotuksella, että sisällön tuottavat lukijat. Palstalla julkaistut tekstiviestit ovat kuitenkin toimituksen läpikäymiä, kieliopillisesti korjaamia ja taittamia; joten tässä tässä suhteessa voidaan myös pohtia, onko jopa vihapuheeksi luokiteltavien tekstien julkaisu vastuullista journalismia?

Kuten jo johdannossa totesin, tekstiviestipalsta on muun muassa Karjalaisessa yksi lehden suosituimpia osioita. Polarisoituneen ja suoran keskustelun analyysin myötä voidaan olettaa, että se on yksi syy palstan suureen suosioon.

On myös tärkeää ottaa huomioon, että esimerkiksi Karjalainen veloittaa jokaisesta tekstiviestistä 1,10 euroa, vaikkei viesti päätyisikään julkaistavaksi (Karjalainen.fi). Tekstiviestiosion suuri suosio tarkoittaa samalla siis myös suoraa rahallista hyötyä medialle,

mutta tämän tutkimuksen valossa yhtenä suosion tukipilareista on siis selkeästi nähtävissä polarisoitunut ja väritynyt keskustelu, joka saattaa pahimmillaan paisua vihapuheeksi.

Aikaisemmin läpikäytyjen esimerkkien valossa on myös oleellista käydä läpi tekstiviestipalstalla rakentuvan keskustelun syvintä juurta juurikin yleisöjen, median ja sananvapauden kannalta. On hyvin selkeää, että suurin osa juurikin Venäjää tai venäläisiä käsittelevistä tekstiviesteistä oli sisällöltään arveluttavaa, polarisoivaa tai hyvän maun vastaista. Kuten aikaisemmin totesin, on kuitenkin oletusarvoisesti hahmoteltavissa, että yksi syy tekstiviestipalstan suureen suosioon on juurikin kärkkäässä ja mielipiteellisesti vahvassa keskustelussa. Monessa suhteessa tätä voisi ajatella tietynlaisena symbioosina: lukijat saavat palstasta mielekiintoista luettavaa päivisin, ja lehti saa sen myötä tuottoja viesteistä, sekä sitoutuneita lukijoita.

On kuitenkin tärkeää kysyä, missä menee polarisoivan vihapuheen ja viihdyttävän yleisökeskustelun raja? Yleisön kärkäs keskustelu Raamatun perimmäisistä totuuksista heinäsiirkkojen syönnin kannalta tuskin vahingoittaa ketään, mutta esimerkiksi toimittajan kutsumista ”kotiryssäksi” voidaan pitää jo vähintään arveluttavana. Vaikuttaakin hyvin pitkälti siltä, että sanomalehden tulee tulevaisuudessakin tasapainotella sitoutuneiden lukijoiden ja vihapuheen määritelmän hienoisessa rajamaastossa pitääkseen kiinni asemastaan julkisen keskustelun ylläpitäjänä.

6.3 Tutkimuksen eettistä pohdintaa sekä ideoita jatkotutkimukselle

Tätä tutkimusta tehdessäni jouduin käymään läpi miltei 700 viestin laajuisen aineiston Karjalaisten tekstiviestipalstalle lähetettyjä viestejä. Viestit sisälsivät hyvin polarisoituneta näkemyksiä monista aiheista, mutta toki myös paljon kiitoksia ja kohteliaisuuksia.

Vihapuheen tutkiminen on aina etiikan näkökannalta ongelmallista; sallimmeko vihaa ja polarisaatiota levittävien keinojen representaation analyysin ja ymmärryksen tähden, vai tulisiko vihapuheen tutkimuksen muuttaa muotoaan? Omakohtaisesti toteaisin, että

vihapuheen torjumisen ja vähentämisen vuoksi on tärkeää tutkia niitä keinoja, joilla vihapuhetta levitetään, sekä syitä näiden ilmiöiden takana. Vihapuhetta ei tule tietenkään hyväksyä tai levittää itse missään muodossa, mutta tutkimuksen keinoin voimme pyrkiä vähentämään ja hillitsemään sen levimistä erityisesti internetin ja sosiaalisen median aikakaudella.

Tämä tutkimus tarjoaa pohjaa monenlaiselle jatkotutkimukselle. Yksi mahdollisuus olisi tarkastella sanomalehden toimitukseen tulevia tekstiviestejä raakana aineistona, eli tällön aineistoksi päätyisivät kaikki lehteen lähetetyt tekstiviestit suodattamattomina ja korjaamattomina. Kuten aikaisemmassa luvussa esittelin, tekstiviestipalstalta löytyi myös lukuisia muita havaintoja tarkastelujakson aikana. Yksi mahdollisuus olisi myös tutkia polarisoituneen ja värittyneen keskustelun sijaan tekstiviestipalstan yksimielisempiä osioita, kuten esimerkiksi aikaisemmin esittelemääni kiittämisen kulttuuria, joka poikkeuksellisesti yhdisti tekstiviestipalstan kirjoittajia ja toi runsaasti esimerkkejä myös palstan viestinnän positiivisemmasta käytöstä.

Toinen vaihtoehto olisi tutkia tekstiviestien yleisönosastoja laajempina kokonaisuuksina, sillä tekstiviestipalsta muodostaa siitä vain osan. Laajenisiko kuvamme sanomalehtien palstoilla käytävästä viestinnästä, jos ottaisimme mukaan mielipidekirjoitukset, kolumnit ja muut osiot?

LÄHDELUETTELO

Kirjallisuus

Isotalus, Pekka; Jussila, Jari; Matikainen, Janne: *Twitter viestinnänä – ilmot ja verkostot*, Vastapaino 2016

Kallinen, Timo & Kinnunen, Taina. Etnografia. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <https://www.fsd.tuni.fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/teoreettis-metodologiset-viitekehukset/retoriikan-analyysi/>. [Viitattu 3.5.2021.]

Kaakinen, Markus: *Disconnected online : A social psychological examination of online hate*. Tampere University Press 2018

Keipi, Teo; Näsi, Matti; Oksanen, Atte & Räsänen Pekka: *Online Hate and Harmful Content*. Taylor & Francis 2016.

Anita Saaranen-Kauppinen & Anna Puusniekka. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkójulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_6_5.html. [Viitattu 18.5.2021.]

Tindale, Christopher W: *Rhetorical Argumentation : Principles of Theory and Practice*. Thousand Oaks, Calif : SAGE Publications, Inc. 2004

Waldron, Jeremy: *The Harm in Hate Speech*. Cambridge Mass : Harvard University Press. 2021.

Yrjölä, Johanna. *Sisällissota pelilautoilla: Suomen sisällissodan muistokulttuuri lautapeleissä 1918 ja 2018*. Helsingin yliopisto 2020. Saatavissa osoitteessa https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/316415/Yrjola_Johanna_Pro_Gradu_2020.pdf?sequence=3. [Viitattu 13.5.2021.]

Uutislähteet:

Aamulehti 16.3.2018: *Sergei Skripal ja hänen tyttärensä eivät koskaan toivu, vaikka jäisivätkin henkiin – Tämä kaikki tiedetään entisen kaksoisagentin myrkyttämisestä Britanniassa.* Saatavissa osoitteessa. [Viitattu 3.5.2021.]

Yle 26.3.2018: *Suomi karkottaa venäläisen diplomaatin Salisburyn hermomyrkyiskun vuoksi – Asiantuntija: Suomi osoittaa kuuluvansa länteen.* Saatavissa osoitteessa <https://yle.fi/uutiset/3-10133883>. [Viitattu 3.5.2021.]

Muut:

Karjalainen: <https://www.karjalainen.fi/yhteystiedot>. [Viitattu 19.5.2021.]

Tieteen termipankki: Kirjallisuudentutkimus:retoriikka. (Tarkka osoite: <https://tieteen-termipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:retoriikka>.) [Viitattu 24.5.2021.]

LIITE 1: TUTKIMUSAINEISTONA KÄYTETYT TEKSTIVIESTIT

3.4

Punaisten kansanvaltuuskunnan ja Venäjän bolshevikkien maaliskuussa 1918 allekirjoittama sopimus olisi toteutuessaan liittänyt Suomen Neuvostoliittoon.

4.4

Kansanvaltuuskunnan ja Venäjän 1.3.1918 solmimassa valtiosopimuksessa ei ole yhdessäkään pykälässä vihjettäkään Suomen liittämistä Neuvostoliittoon. Eikä siinä edes mainita SDP:tä.

5.4

Vai, että koko neukkupaletti pihalle. No, katsellaan, miten se uho kasvaa, kunhan tässä tarpeeksi nokitellaan. Edelleen on kuitenkin se 1 340 km rajaa naapurin kanssa.

Mieluimmin Venäjän diplomaatit Tehtaankadulla kuin puna-armeija Senaatintorilla.

Meidän ulkopoliittisesti tärkein ja välttämätön tehtävä on pitää suhteet kunnossa itänaapuriin. Nyt EU-jumala ohitti Suomen edun valvoa valtiollista koskemattomuutta.

Taas näimme, että Suomi ei ole itsenäinen, kun EU saneli diplomaattikarkotuksen. Suomen herrat löivät taas päänsä Karjalan mäntyyn. Oliko pakko tupeksia?

Skripalin myrkyttämisellä Venäjä lienee varoittanut muita agenteja loikkaamasta ja paljastamasta maan informaatiovaikuttamista ja kyberiskuja.

Suomen pitäisi osata päättää itsenäisesti, mikä on hyväksi maattamme ja naapurimaattamme kohtaan, eikä lähteä toimimaan laumahenkien mukaan.

6.4

Miltähän tuntuisi, jos Joensuun valtuusto kokouksessaan päättäisi vastustaa Helsingin metron jatkorakentamista?

SDP nostatti osan kansasta punakapinaan Leninin ja Stalinin agitoimana laillista esivaltaa vastaan, ja on siten suurimmassa vastuussa vuoden 1918 tapahtumiin.

9.4

Parempi on Nato-liittolaisemme Senaatintorilla ja Venäjän diplomaatit Tehtaankadulla.

Jos ei olla itsenäisiä EU:ssa, ei oltu sitä ennenkään: itänaapuri määräsi aikoinaan jopa hallituksemme kokoonpanon ja presidenttiehdokkaat.

11.4

Venäjä pommittaa vaikka omiaan saadakseen syyttää siitä muita. Se on valehdellut kautta historian, varsinkin nyt.

Suomen kielen vaikein sana: hyökkäämättömyyssopimus. Terveisiä historian oppitunnilta!

14.4

Siilaisilla ammuttiin 99 venäläistä sotavankia 14.4.1918. Hiljentymisen paikka, muistamisen aika.

Laillisuutta ja laillista hallitusta 1918 puolustamaan nousseet syyllistyivät suurimpiin laittomuuksiin sodan jälkeen murhaamalla tuhansia ja hivuttamalla nälkään vankileireillä. Mihin laillisuus katosi?

Ei olisi ollut realistinen vaihtoehto antaa Otto Wille Kuusisen tehdä sosialistinen vallankumous vastustamatta sitä.

Se, että kuulumme länteen, takaa tuotteidemme laadun ja menekin Putinin kauppoihin. Aikoinaan neukkulaan eivät kelvanneet kuin läntiset tuotteet.

Venäjällä on 150 miljoonan ihmisen markkina, lännessä pelkästään EU:ssa 300 miljoonan tulliton markkina, jossa on kaksi suurinta metsätuotteiden ostajaa. Kolmas suuri ostaja on Kiina, miljardin markkina.

15.4

Venäjämieliset trollaajat ovat taas aktivoitumassa lehdistössä. Onneksi räikeä rähmälään-journalismi erottuu eurooppalaisesta eli siitä oikeasta.

Kummankohan maan, Englannin vai Venäjän, nuolekseminen se meille pitkässä juoksussa mahtaa olla viisaampi ratkaisu?

Meillä on kaksi kotiryssää. Johan Bäckman ja Tom Packalen.

18.4

Onko toiset Mainilan laukaukset ammuttu?

19.4

Ovatko Pentti Stranius ja J. Bäckman hengenheimolaisia itä vastaan länsi -totuuksissa? Lännen valheet ovat usein Trump-twiittejä. Onneksi lännessä on vapaa lehdistö ja tv. Entä Venäjällä?

Miksi sadan vuoden takaisista sisällissotaan liittyvistä molemminpuolisista hirveistä murhatöistä pitäisi pystyä puhumaan kiihottomasti? Minussa ne herättävät kiihkoa, järkytystä, surua ja jopa vihaa.

22.4

Sisällissodassa Siilaisilla teloitettuja punaisia kunnioitetaan Erkki Kanniston Elonpirta-muistomerkillä. Geokätköilijöillä on kätkö päällä, jota kettinkien ja tikkaiden avulla kiipeillen tavoitellaan. Luulisi olevan muitakin paikkoja kuin taideteos.

23.4

Maailman sotaratsu näytti kyntensä taas kerran. Ei ihme, jos pienet ja köyhät vasallit ovat haltioissaan.

29.4

Onpa söpö lukea rauhanohjus-runoilijoiden ruplapalkalla suoltavia valeuutisia. Joukko koostuu hyväuskoisista hölmöistä ja rauhanohjusreppanoista.

Venäjä-kiimaisia näköjään kyrsii, kun Ranta-Mutalassa on vielä taisteluhautoja muistuttamassa heidän epäonnistumisestaan.